



Ruben Willaert  
restauratie & archeologie  
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

# Hofstraat (Gent, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2020E269  
Mei 2020

ARCHEOLOGIENOTA  
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)  
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK



## **Colofon**

Ruben Willaert bvba  
Ten Briele 14 bus 15  
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

# INHOUDSTAFEL

---

<b>1</b>	<b>Resultaten van het bureauonderzoek</b>	<b>7</b>
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.3	Werkwijze en strategie	10
1.3.1	Methode	10
1.3.2	Fysisch geografische situatie	10
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	10
1.3.4	Archeologische indicatoren	10
1.3.5	Verstoringshistoriek	11
1.3.6	Introductie tot het projectgebied	12
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	12
1.3.6.2	Geplande werken	13
1.4	Assessmentrapport	17
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.1.1	Landschappelijke situering	18
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	21
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	22
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	23
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	24
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	24
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	32
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	36
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	39
1.5	Synthese	42
<b>2</b>	<b>Bibliografie</b>	<b>44</b>



# FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt). .....	12
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt). .....	13
Figuur 5: Huidige garages in het westelijk deel van het plangebied (bron: opdrachtgever). ...	14
Figuur 6: Foto van de verharding in het centrale en oostelijk deel van het plangebied (bron: opdrachtgever). .....	14
Figuur 7: Geplande werken niveau -1 weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt). .....	15
Figuur 8: Inplantingsplan gelijkvloers weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt). .....	16
Figuur 9: Kelderplan weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt). .....	16
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt). .....	18
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt). .....	19
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt). .....	19
Figuur 13: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt). .....	20
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt). .....	23
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).....	25
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: KBR). .....	37
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt). .....	37
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt). .....	38
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt). .....	38



Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	39
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	40
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	40
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	41
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	41



# TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....17



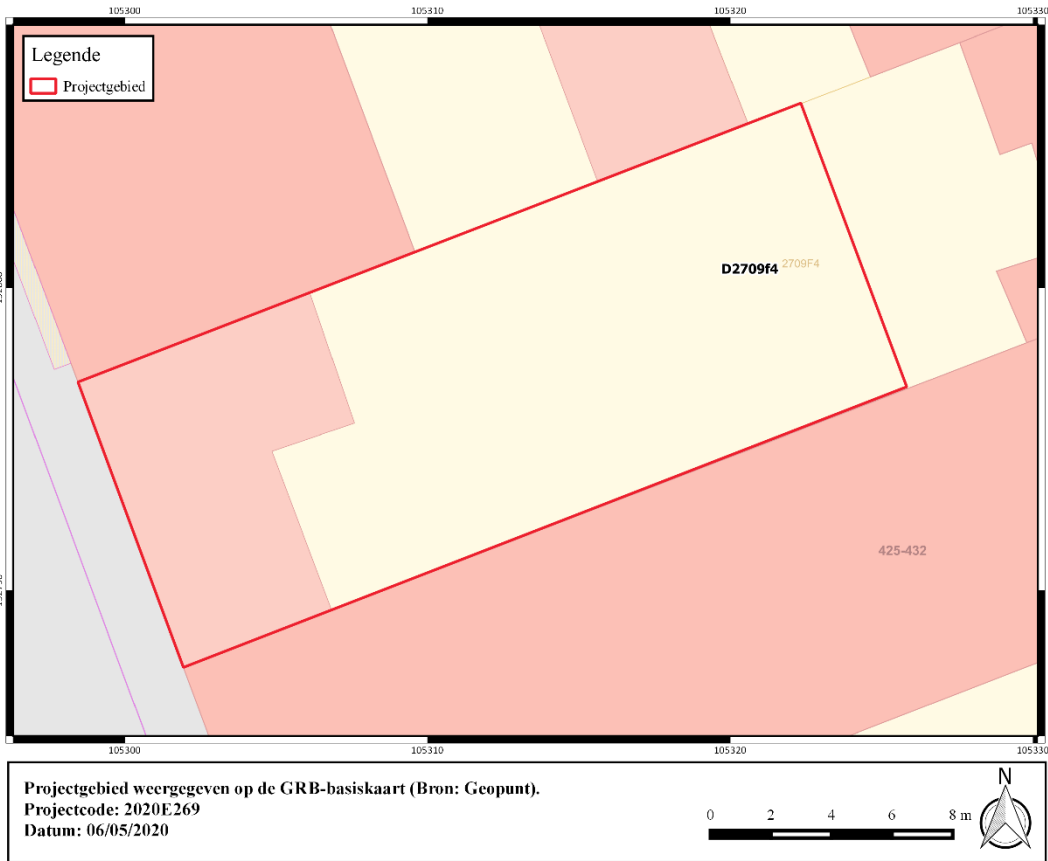
# 1 Resultaten van het bureauonderzoek

## 1.1 Administratieve gegevens

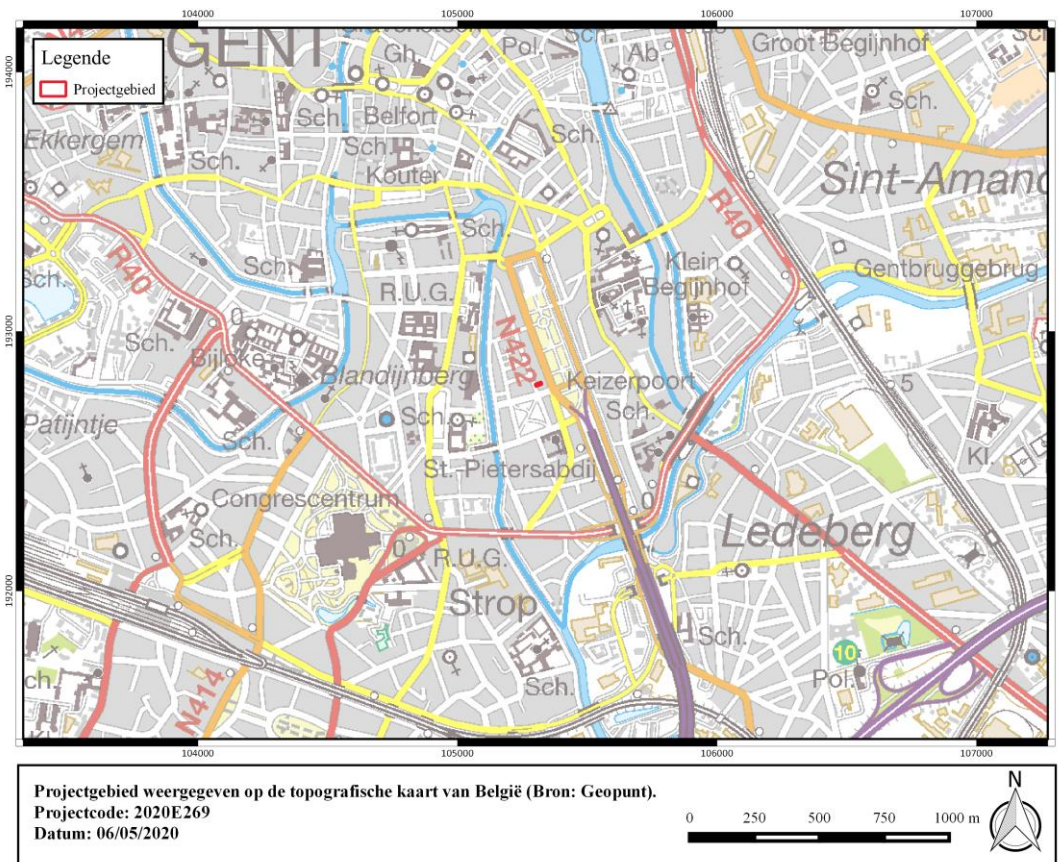
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Gent
	Deelgemeente	/
	Postcode	9000
	Adres	Franklin Rooseveltlaan 404 9000 Gent
	Toponiem	Hofstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 105295$ $Y_{\min} = 192780$ $X_{\max} = 105352$ $Y_{\max} = 192819$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Gent, Afdeling 4, Sectie D, nr. 2709f4 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	





Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).



Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).





## 1.2 Onderzoeksopdracht

### 1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

### 1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

### 1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Gent. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m<sup>2</sup> of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m<sup>2</sup> of meer bedraagt.

Het kadastrale perceel waartoe het plangebied behoort heeft een oppervlakte van ca. 472 m<sup>2</sup>, de geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 255 m<sup>2</sup>; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

### 1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

### 1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Franklin Rooseveltlaan 404 werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).



## 1.3 Werkwijze en strategie

### 1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

### 1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

### 1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed<sup>1</sup> geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

### 1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

---

<sup>1</sup> <https://cai.onroenderfgoed.be/>



fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen.

### 1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstering van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.<sup>2</sup>

---

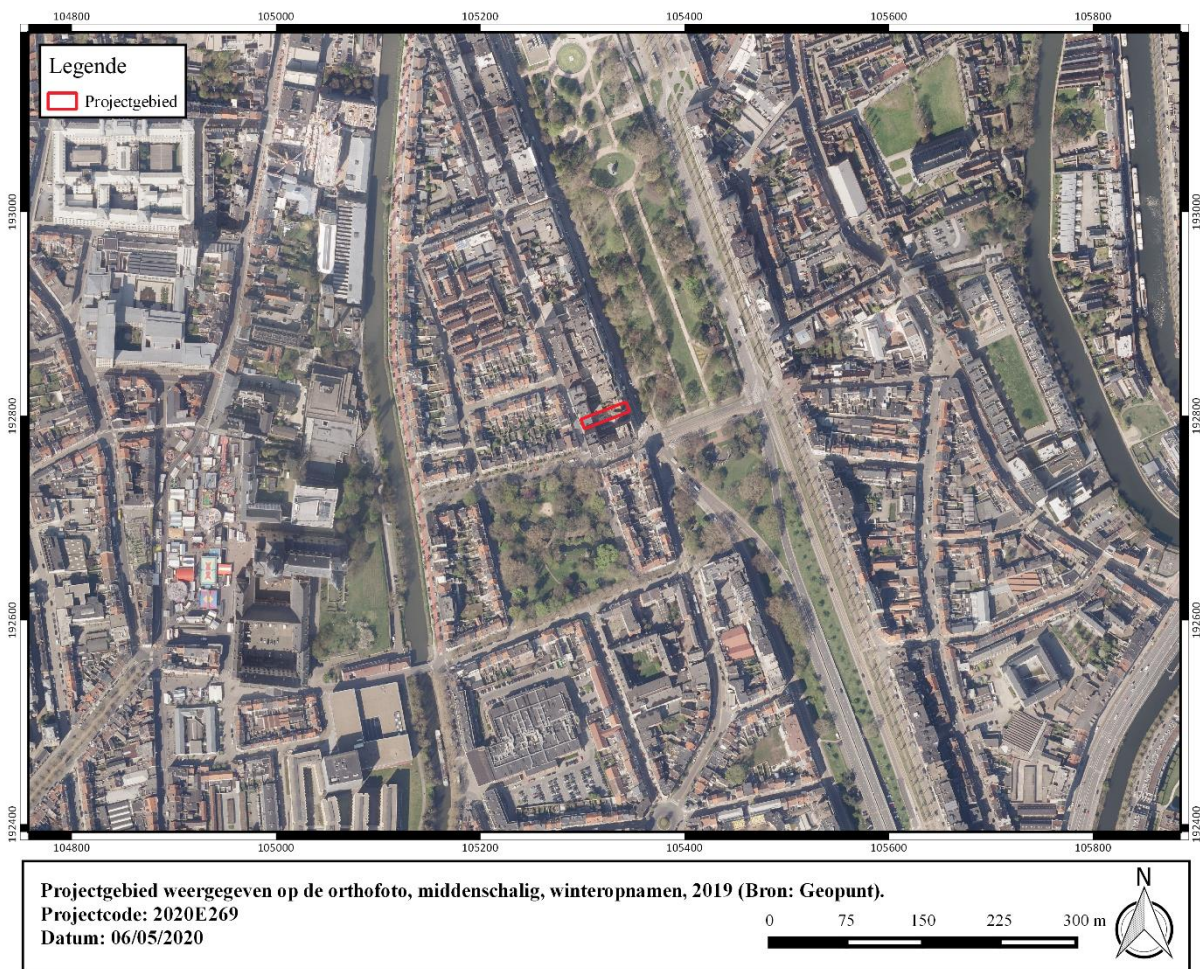
<sup>2</sup> <http://www.geopunt.be/>



## 1.3.6 Introductie tot het projectgebied

### 1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in de historische stadskern van Gent, in de provincie Oost-Vlaanderen. Gent is gesitueerd op beide oevers van de Leie en de Schelde en hun samenvloeiing. Het plangebied is gelegen in het zuidelijk deel van de stad en grenst ten westen aan de Hofstraat. Ten oosten van het plangebied situeert zich het Koning Albertpark. De historische stadskern van Gent (Korenmarkt) situeert zich ca. 1,3 km ten noordwesten.



**Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).**

### 1.3.6.2 Geplande werken

#### 1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De oppervlakte van projectgebied bedraagt ca. 255 m<sup>2</sup>. Op heden is ca. 65 m<sup>2</sup> van het terrein bebouwd. Deze bebouwing betreft een garage, gelegen aan de straatzijde van de Hofstraat. Het overige deel van het plangebied is verhard in klinkers en kiezels. Er zijn geen kelders aanwezig.



**Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).**



**Figuur 5: Huidige garages in het westelijk deel van het plangebied (bron: opdrachtgever).**



**Figuur 6: Foto van de verharding in het centrale en oostelijk deel van het plangebied (bron: opdrachtgever).**

### 1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

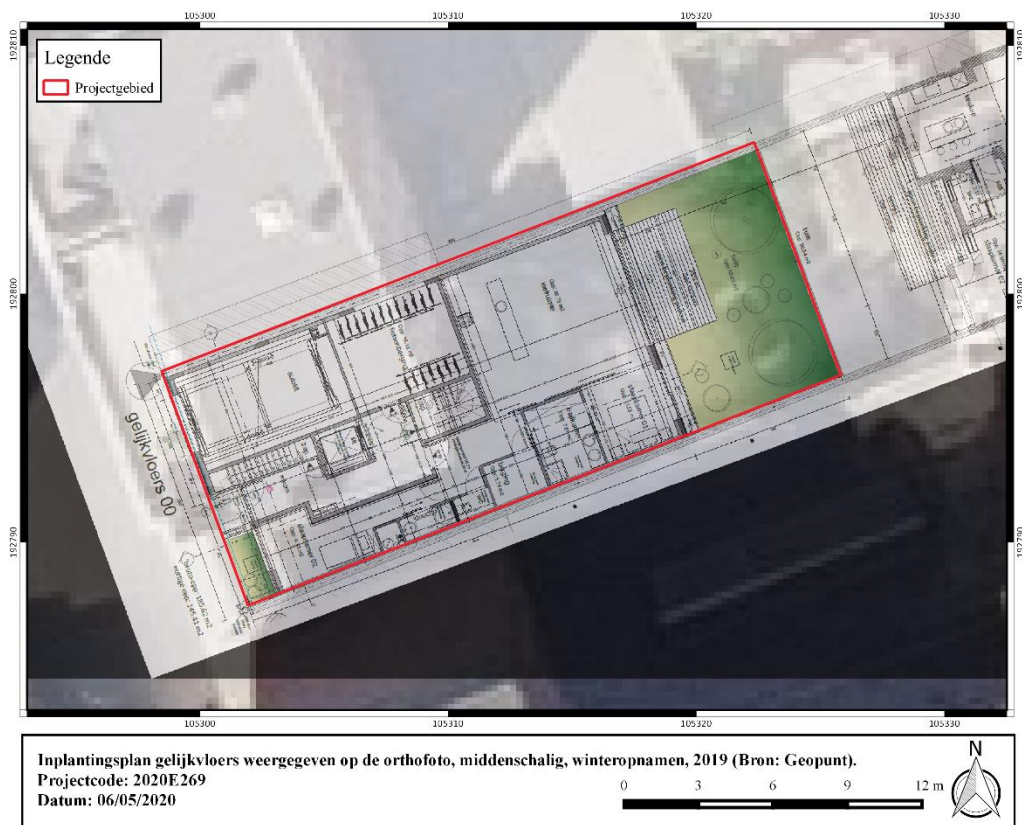
De opdrachtgever plant een nieuwbouwproject met ondergrondse parkeergelegenheid en buitenaanleg in de vorm van een terras en tuin tussen Hofstraat 333 en 335 te Gent. Voorafgaand aan de geplande werken dient eerst een bestaand garagegebouw afgebroken te worden. In functie van de geplande werken dient tevens nieuwe riolering aangelegd te worden die in verbinding zal staan met een nieuw aan te leggen RW-put. De geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 255 m<sup>2</sup>. Concreet worden volgende bodemingrepen voorzien.

- De realisatie van een nieuw meerlagig gebouw aan de zijde van de Hofstraat. Dit gebouw van ca. 190 m<sup>2</sup> zal integraal onderkelderd worden tot ca. 3,5 m-mv.
- De realisatie van een aangrenzende terras over een oppervlakte van ca. 15 m<sup>2</sup>. Hiertoe wordt een uitgraving voorzien tot ca. 40 cm-mv.
- De aanleg van een nieuwe tuin over een oppervlakte van ca. 46 m<sup>2</sup>. Hiertoe wordt een uitgraving voorzien tot ca. 35 cm-mv.
- De realisatie van nieuwe riolering die in verbinding staat met een RW-put van 4 m<sup>2</sup>. De RW-put wordt aangelegd tot een diepte van ca. 2 m-mv.



**Figuur 7: Geplande werken niveau -1 weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).**





**Figuur 8: Inplantingsplan gelijkvloers weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).**



**Figuur 9: Kelderplan weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).**



## 1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

### 1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

**Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.**

<i>Bron</i>	<i>Informatie</i>
Landschappelijke situering	Stedelijke gebieden en havengebieden
Tertiair	Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge).
Quartair	Type 3a
Bodemtypes	OB
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	7.3 m TAW

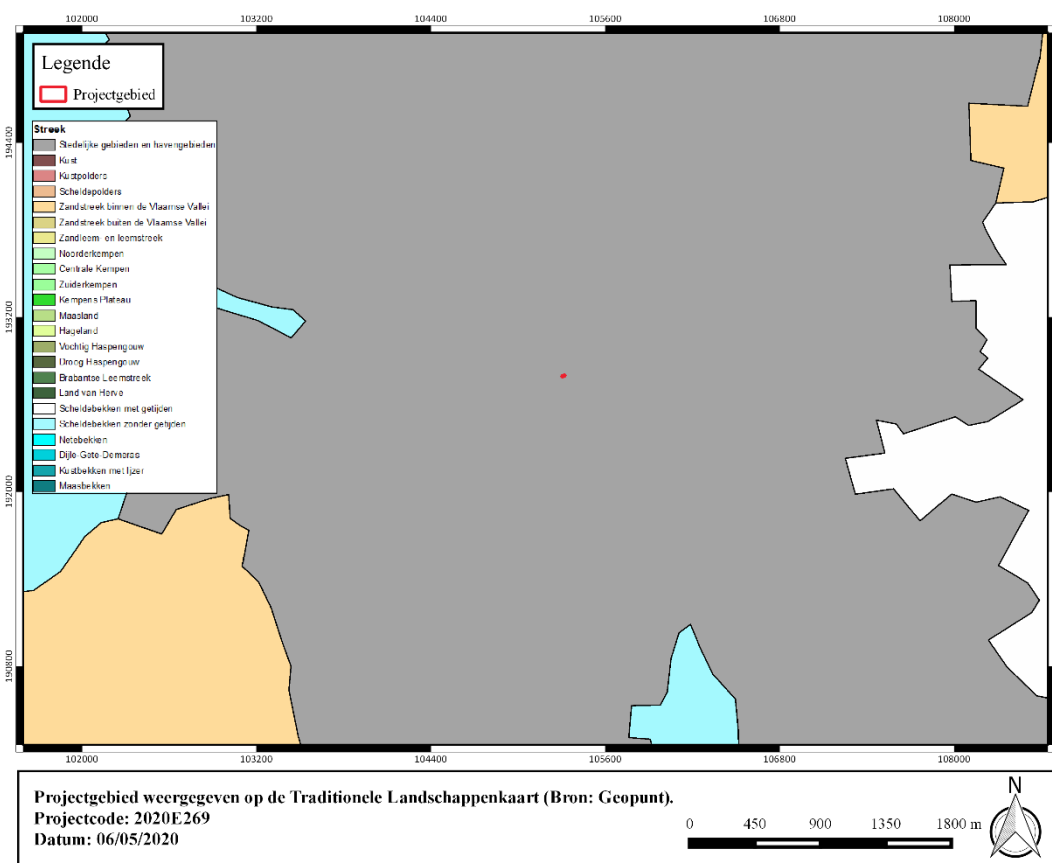


### 1.4.1.1 Landschappelijke situering

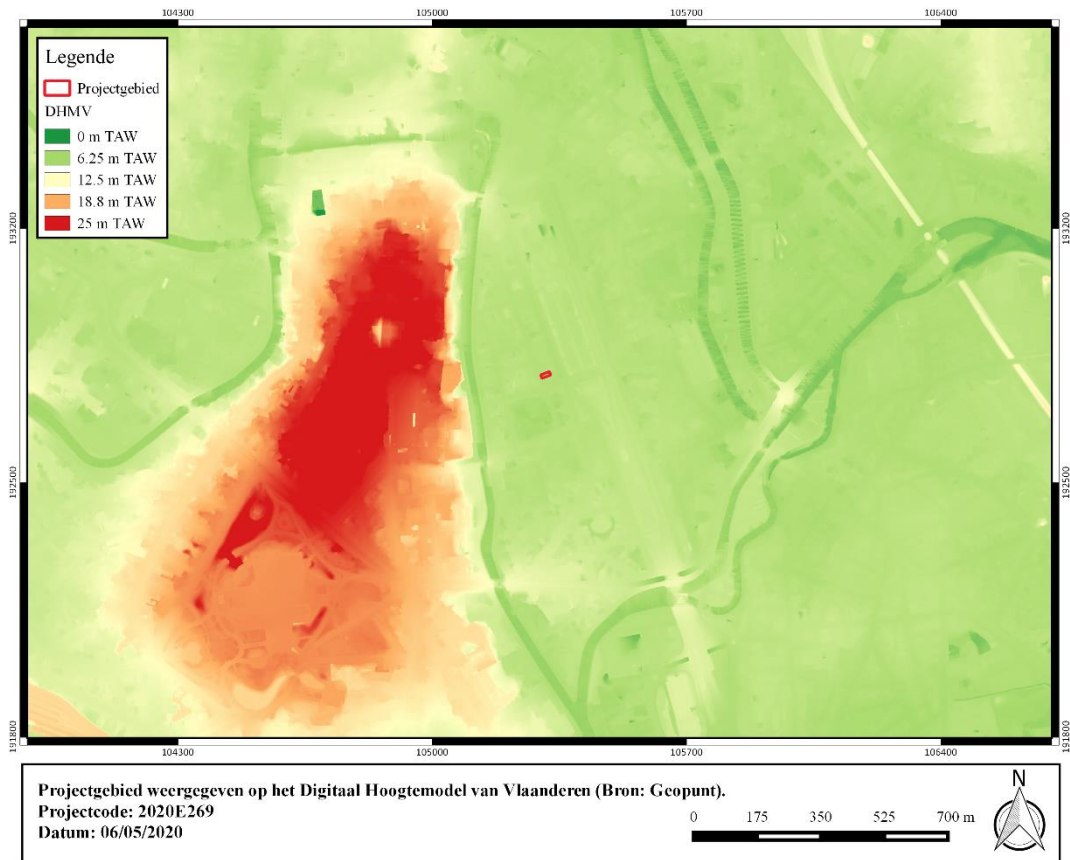
Landschappelijk is het plangebied gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden.

Fysisch-geografisch is Gent gelegen in de Vlaamse Vallei aan de samenvloeiing van de Schelde en de Leie. De Vlaamse Vallei is een lage zandige vlakte met een gemiddelde topografische ligging die lager is dan +10 m TAW. Deze zone helt licht af in noordelijke richting. De Vlaamse Vallei, alsook haar vertakkingen, vormen een complex van deels bedolven pleistocene thalwegen die in opeenvolgende fasen tot diep in het substraat ingesneden werden en tussendoor met oud - quartair - , Eemiaan – en Weichseliaanafzettingen opgevuld werden. Het huidig oppervlak valt samen met het topvlak van de laatste fluvioperiglaciale Weichseliaanafzettingen. Op het einde van het Weichseliaan en doorheen het Holoceen werd dit oppervlak ingesneden door de rivieren en tot laagterras in reliëf gesteld. In de Vlaamse Vallei komt op het laagterras een microreliëf voor, dat vooral bij de afzetting van de eolische dekzanden en boreale stuifzanden (duinen) gevormd is, maar ook elementen omvat die van de verwilderde fluvioperiglaciale pre - holocene dalbodem overgeërfd zijn (donken). Deze morfologische eenheden kunnen verschillende meters boven het reliëf uitsteken.

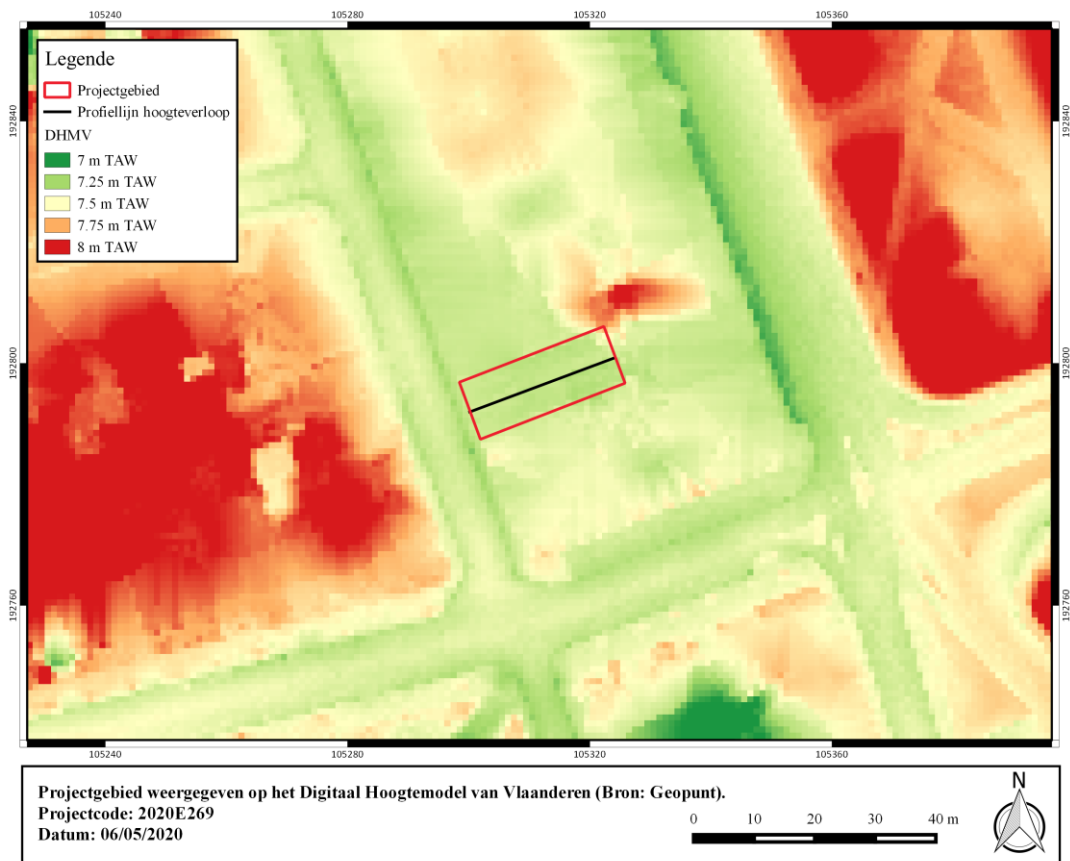
Het plangebied situeert zich precies ten oosten van de getuigenheuvel de Blandijnberg die een maximale hoogte bereikt van ca. 29 m TAW en is gelegen ter hoogte van de vallei van de Schelde. Het lokaal hoogtemodel situeert het plangebied op een hoogte van ca. 7.3 m TAW. Het terrein kent een vlak verloop.



**Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).**

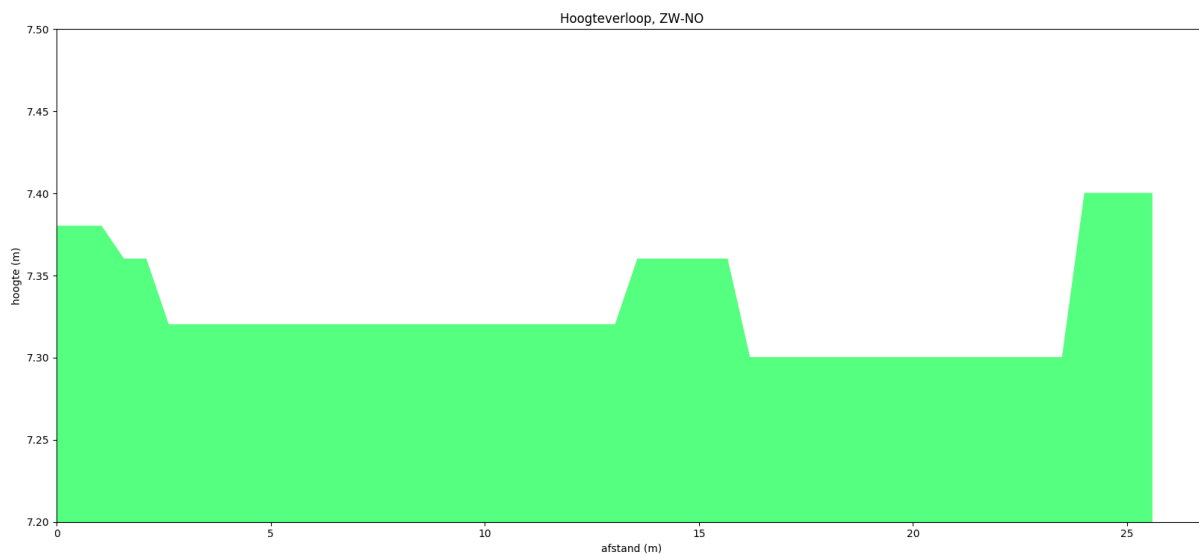


**Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).**



**Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).**



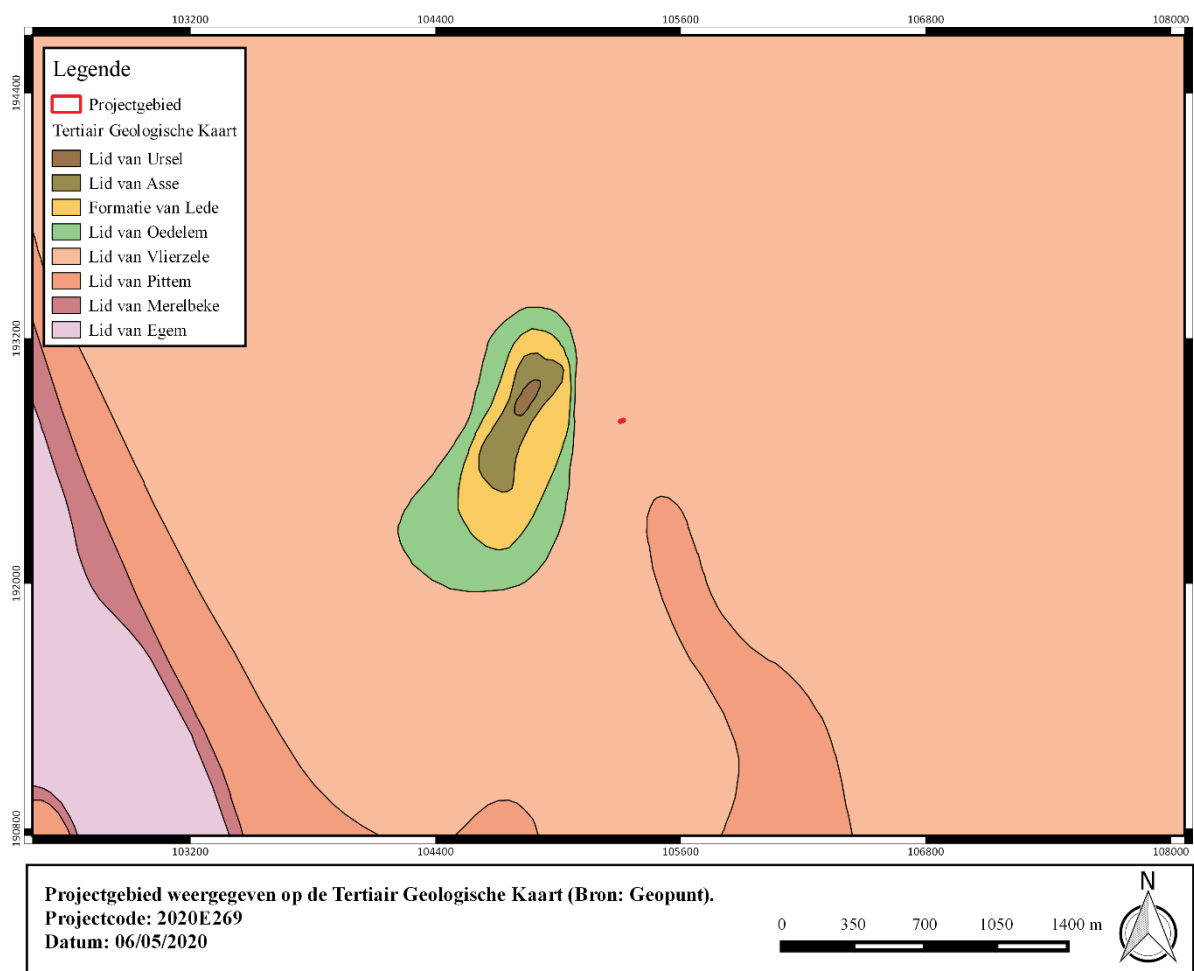


**Figuur 13: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).**

### 1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied bevindt zich in het **Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge)**. De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleiige siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.

Het Lid van Vlierzele is een groen tot grijsgroen fijn zand dat een duidelijke horizontale of kruisgewijze gelaagdheid vertoont aan de top. Soms is het ook homogeen met veel tubulaties door bioturbatie. Deze zanden werden afgezet in een epicontinentale zee. Naar onder toe gaat het meestal over in een homogeen kleiig zeer fijn zand met kleilenzen. Bovenaan kunnen ook gedifferentieerde kleilagen voorkomen met humeuze intercalaties. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor en werden vroeger plaatselijk aangewend als bouwsteen."

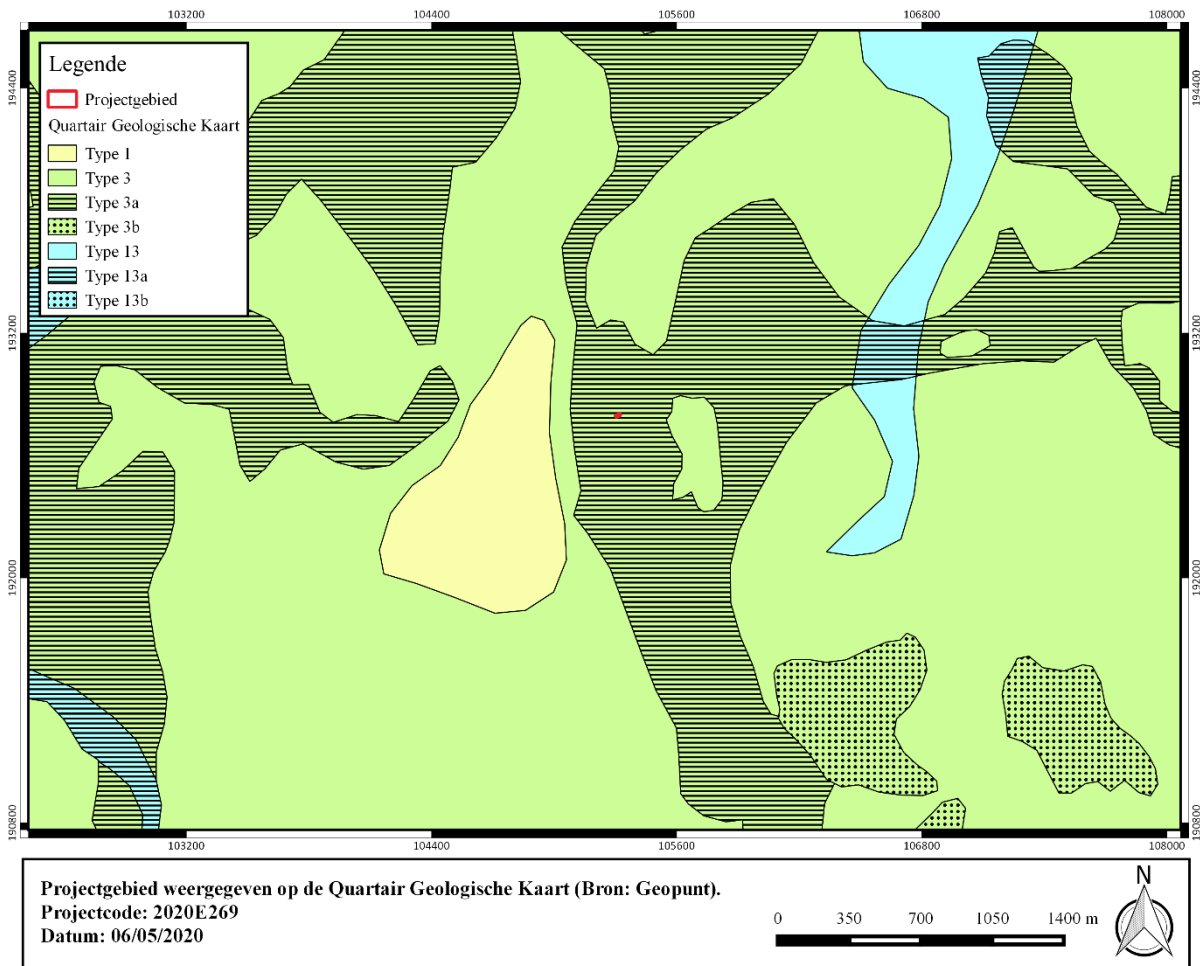


Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).



### 1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

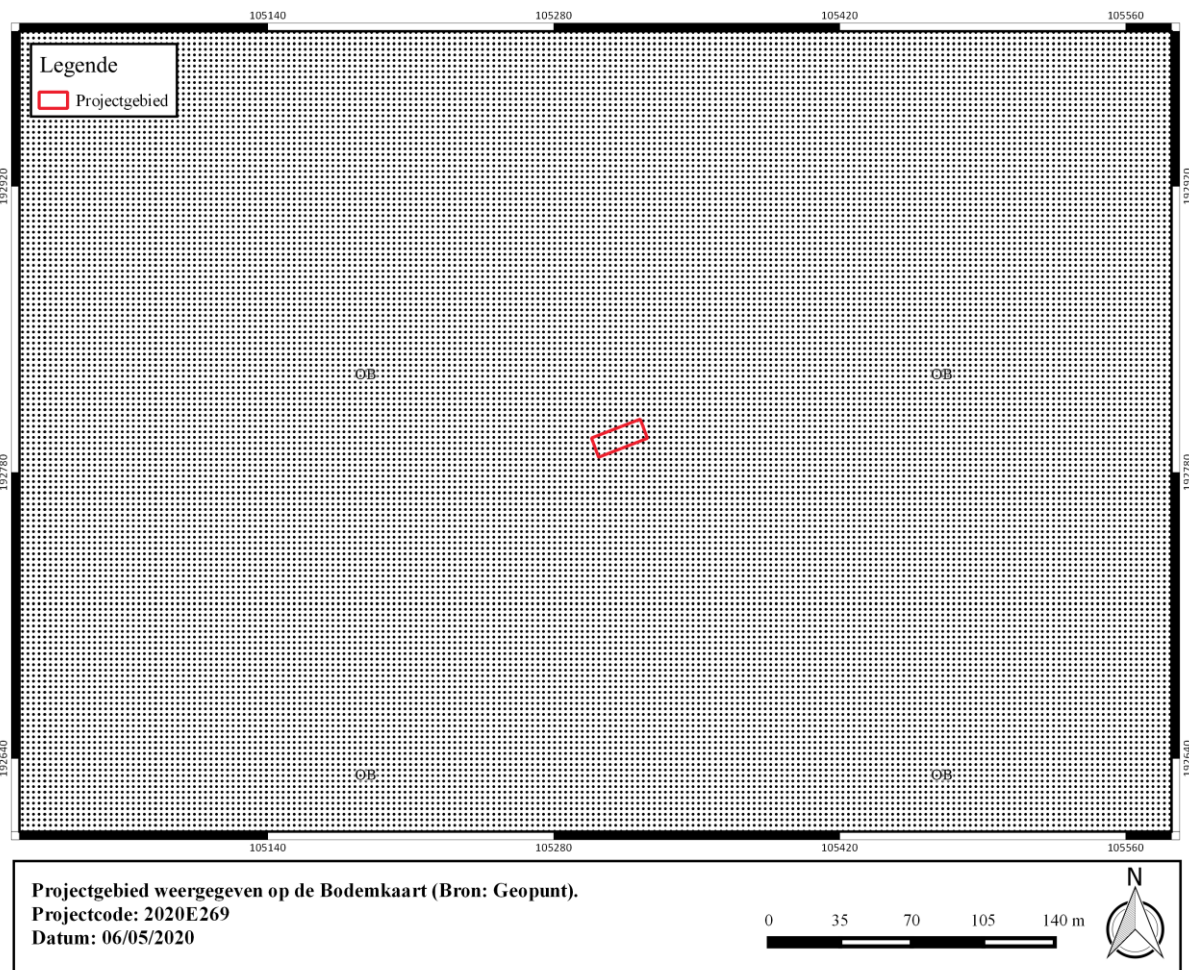
Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 3a**. Het bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze afzetting kunnen mogelijk hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit een fluviatiele afzetting (organochemisch en perimarien inclusief) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.



Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

#### 1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.



**Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).**



## 1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

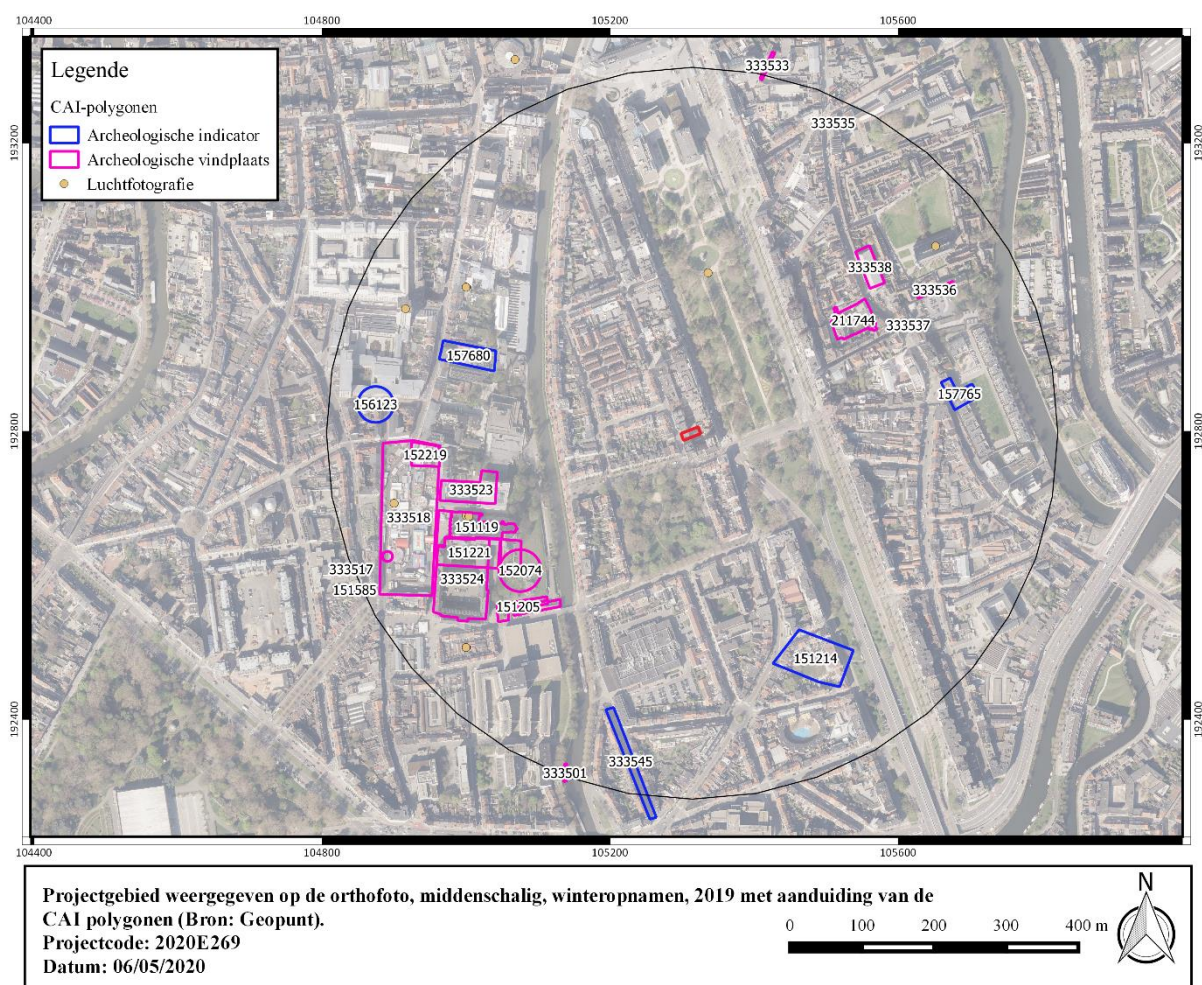
### 1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Archeologische gegevens in de omgeving van het plangebied wijzen op intensieve bewoning gedurende de volle en late middeleeuwen, wat volledig strookt met de historisch gekende stadsontwikkeling van Gent. Op verscheidene plaatsen zijn tevens sporen aangetroffen uit de Romeinse periode. Vermoedelijk was er reeds in de Romeinse periode bewoning ter hoogte van de Blandijnberg. Noemenswaardig is tevens het aantreffen van een ruim aantal mesolithische artefacten ca. 400 meter ten westen van het plangebied. De landschappelijke ligging op de oostelijke flank van de Blandijnberg met uitzicht op de brede Scheldevallei moet wel degelijk een aantrekkingskracht uitgeoefend hebben op jager-verzamelaars. Het plangebied zelf is gelegen binnen de Scheldevallei, waar de omgeving vermoedelijk te nat was voor het opslaan van kampementen. Desalniettemin werd de vallei wel door de steentijdmens uitgekozen om er specifieke activiteiten als vissen uit te voeren, de aanwezigheid van steentijd binnen de projectgrenzen kan dus ook niet volledig uitgesloten worden.

Het plangebied is sinds de middeleeuwen gelegen in de Muinkmeersen, behorende tot de Sint-Pietersabdij. De verwachte sporen indachtig is een relevante archeologisch onderzoek voor het projectgebied een onderzoek uitgevoerd door BAAC Vlaanderen. Dit onderzoek vond plaats aan de Burgstraat-Perkamentstraat over een oppervlakte van ca. 1600 m<sup>2</sup>. Een drietal van de aangetroffen greppels werden door hun gemeenschappelijke kenmerken en enkele andere specifieke eigenschappen als bleekweidegrachten gedefinieerd.

Laken is een zeer fijn geweven wollen stof die glanzend en waterdicht gemaakt wordt door een proces van vollen, klaarden en scheren dat meerdere keren wordt herhaald. Het laken wordt opgespannen op zogenaamde lakenramen, verticale houten palen waaraan het laken opgespannen werd om het weer uit te rekken nadat het door het vollen gekrompen was. Op een bleekweide werd allerlei linnengoed na het wassen in de zon gelegd om te drogen en te bleken. Binnen de projectgrenzen is er een verwachting naar paalgaten die mogelijk in verband te brengen zijn met ramen, en kanaaltjes waarin het laken werd ondergedompeld.





**Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).**

### I. Archeologische vindplaatsen

151119	<p>Controle van werken (1987), Opgraving (2010); NK: 15 meter</p> <p>Romeinse tijd: Romeins tegulaefragment</p> <p>Middeleeuwen: kerk - botmateriaal: verspit, geen skeletten in situ. Vanaf de 17de eeuw werden ook geen begravingen meer uitgevoerd in de kerk</p> <p>16<sup>e</sup> eeuw: aardewerk</p> <p>17<sup>e</sup> eeuw: kerk</p> <p>Bron: Laleman M.C. &amp; Raveschot P. 1987, Vondstmeldingen. Sint-Pietersplein, O.L.V. Sint-Pieterskerk, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, jg. 11 afl. 1, pp. 30-31 - Deceuninck M. 2011, Sint-Pietersplein, Onze-Lieve-Vrouw Sint-Pieterskerk, in: Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2011. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent reeks 2, nr. 5, 62-73</p>
151205	<p>Opgraving (2003); NK: 15 meter</p>



	<p>Middeleeuwen: bewoning</p> <p>Bron: Vermeiren G. 2008, Kantienberg, in: Archeologisch onderzoek in Gent 1997-2008. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 2, pp. 40-42.</p>
151221	<p>Opgraving (1999); NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: abdij</p> <p>16<sup>e</sup> eeuw: abdij - halfondergrondse kelder overdekt met kruisribgewelf - boven het keldergewelf bevond zich een rode tegelvloer</p> <p>Nieuwe tijd: postmiddeleeuwse kistbegroaving</p> <p>Bron: Laleman M.-C. &amp; Stoops G. 2008, Sint-Pietersplein 9-14, Sint-Pietersabdij, in: Archeologisch onderzoek in Gent 1997-2008. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 2, pp. 94-99</p>
151588	<p>Controle van werken (2001), Opgraving (2002); NK: 15 meter</p> <p>Vroege middeleeuwen: vlakgraf</p> <p>Onbepaald: muurdeel in bakstenen van groot formaat; het gaat waarschijnlijk om de afsluitingsmuur van het abdijsgebied.</p>
152074	<p>Opgraving (jaren '70); NK: 15 meter</p> <p>Romeinse tijd: scherven</p> <p>Vroege middeleeuwen: grote hoeveelheid vroegmiddeleeuwse ceramiek</p>
152202	<p>Opgraving (1972); NK: 15 meter</p> <p>Vroege middeleeuwen: kalkbranderij</p> <p>Middeleeuwen: ruïnes van de middeleeuwse infirmerie van de Sint-Pietersabdij</p>
152219	<p>Opgraving (2002, 2003); NK: 15 meter</p> <p>Mesolithicum: in de vulling van een van de greppels werd een mesolithisch werktuig in silex gevonden</p> <p>Vroege middeleeuwen: twee min of meer OW-gerichte greppels met materiaal dat kan geplaatst worden in de 6de-7de eeuw</p> <p>Middeleeuwen: in vulling: secundair verbrande scherf in imitatie Eiffelwaer</p> <p>Bronnen:</p> <p>-Heirman K. e.a. 2003, De Sint-Pieterssite in Gent (O.-VI.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 26, pp. 111-113</p>

	<p>Bru M.-A. &amp; Vermeiren G. 2010, Sint-Pietersplein: Parochiekerk en kerkhof, in: Archeologisch onderzoek in gent 2002-2010. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2, nr. 4, pp. 101-120</p> <p>Bru M.A. 2005, Archeologisch onderzoek op het Sint-Pietersplein in Gent (O.-VI.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 28, pp. 80-81</p> <p>Laleman M.C. (ed.) 2009, Onder het Sint-Pietersplein. Gent van hoogadelijke begraafplaats tot parking, Gent.</p> <p>Laleman M.C. 2010, Sint-Pietersplein: de Onze-Lieve-Vrouwekerk, in: Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2010. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2, nr. 4, pp. 121-156</p>
211744	<p>Controle van werken (2012); NK: 15 meter</p> <p>Nieuwste tijd: resten van vroegere textielfabriek</p> <p>Late middeleeuwen: ophogingslagen</p> <p>Bron: Terryn B., Janssens D., Janssens N. 2012: Archeologische begeleiding, Lange Violettestraat (Gent), BAAC Vlaanderen Rapport 111, Gent.</p>
333501	<p>Controle van werken (1996); NK: 15 meter</p> <p>Onbepaald: bouw materiaal</p> <p>Bron: Laleman M-C, Vondstmeldingen, 3. Isabellakaai, in: Stadsarcheologie Gent 1996, jg. 20, nr. 2, pp 29-30.</p>
333517	<p>Opgraving (2001); NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: steen</p>
333518	<p>Controle van werken (1984) Opgraving (2002, 2003); NK: 15 meter</p> <p>Romeinse tijd: een groot aantal Romeinse munten in brons en enkele in zilver, gaande van Nero tot Valentinianus.</p> <p>Volle middeleeuwen: helemaal aan de noordzijde van de opgravingen ontdekten de onderzoekers 2 kuilen met huisraad en consumptieresten uit de late 12de eeuw en het begin van de 13de eeuw. Een derde kuil was gevuld met verbrande leem, mogelijk afkomstig van metallurgische activiteit. – vlakgraf ; grafplaten uit Doornikse kalksteen, 7 antropomorfe graven.</p> <p>Volle middeleeuwen: kerk - zone ten westen van de huidige kerk (gelegen in het midden en het zuidelijk deel van het Sint-Pietersplein): - atrium en voorbouw van Ottoonse monnikenkerk; contouren van driebeukige Ottoonse kerk met westportaal en twee massieve hoektorens - binnen de Ottoonse constructieresten werden restanten aangetroffen van vloerniveau.</p> <p>Late middeleeuwen: kerk - In de noordelijke zone van het Sint-Pietersplein: O.-L.-Vrouwekerk = parochiekerk van het Sint-Pietersdorp dat rond de abdij</p>



	<p>ontstaan is. Driebeukige gotische kerk met transept en complexe koorpartij. Weinig sporen: enkele verspreide stukken Doornikse steen. Toch was het mogelijk om aan de hand van de lege zones in het grafveld de verdere positionering van de kerk te bepalen. - abtsgebouwen (gelegen aan de westzijde van het abdijcomplex voor optimale toegankelijkheid), ook nog te zien op historische afbeeldingen. De gebouwen deden mogelijk dienst als gastenverblijven of als woningen voor de abten. - loden zegel: pauselijk bullzegel te dateren tussen 1277 en 1280</p> <p>18<sup>de</sup> eeuw: in het midden van het opgravingsterrein: restanten van enkele stevige funderingsmuren die horen bij 18de-eeuwse bouwfase en verwijzen naar de tuinaanleg ten noorden van het abtsgebouw.</p> <p>Nieuwe tijd: tussen de O.-L.-Vrouwekerk en de huidige abdijkerk: nieuwe hoofdtoegang tot de Sint-Pietersabdij.</p> <p>Onbepaald: vlakgraf - In en rondom de parochiekerk van Onze-Lieve-Vrouw werden graven van verschillende types gevonden: bijzettingen in volle grond, kistgraven, bakstenen grafkelders - in de zuidelijke helft van het middenplein: waterput waarin werd gevonden: gebruiksaardewerk, pijpfragmenten, dierlijk botmateriaal - twee potten met een oor</p> <p>Bronnen:</p> <p>Heirman K. e.a. 2003, De Sint-Pieterssite in Gent (O.-VI.), in: <i>Archaeologia Mediaevalis</i> jg. 26, pp. 111-113</p> <p>Bru M.-A. &amp; Vermeiren G. 2010, Sint-Pietersplein: Parochiekerk en kerkhof, in: <i>Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2010. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent</i>, reeks 2, nr. 4, pp. 101-120</p> <p>Bru M.A. 2005, Archeologisch onderzoek op het Sint-Pietersplein in Gent (O.-VI.), in: <i>Archaeologia Mediaevalis</i> jg. 28, pp. 80-81</p> <p>Laleman M.C. (ed.) 2009, <i>Onder het Sint-Pietersplein. Gent van hoogadelijke begraafplaats tot parking</i>, Gent.</p> <p>Laleman M.C. 2010, Sint-Pietersplein: de Onze-Lieve-Vrouwekerk, in: <i>Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2010. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent</i>, reeks 2, nr. 4, pp. 121-156</p>
333523	<p>Opgraving (2003); NK: 15 meter</p> <p>Mesolithicum: lithische concentraties, in totaal 1300 stuks</p> <p>Romeinse tijd: aardewerk – bronzen fibula</p> <p>Volle middeleeuwen: restanten van OLV kerk van het Sint-Pietersdorp - in situ verbranding van kalk en het gebruik ervan in mortel.</p> <p>Late middeleeuwen: vlakgraf – palen in brede paalkuilen</p>

	Bron: Ryssaert C. e.a. 2003, een verrassende steentijdvondst te Gent-Tweekerkenstraat, in: Notae praehistoricae 23, pp. 45-53
333524	<p>Controle van werken (1994); Opgraving (1995); NK: 15 meter</p> <p>Middeleeuwen; abdij - bouwmaterialen, fragmenten van wandschilderingen, keuken- en drinkgerei, voedselresten</p> <p>Bron: Laleman M.C. 1995, Vondstmeldingen. Sint-Pietersplein, Sint-Pietersabdij, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent jg. 19 afl. 4, pp. 45-47</p>
333533	<p>Opgraving (2001); NK: 15 meter</p> <p>Onbepaald: Oude schelde-arm afgeboord met kaaimuren, gestut op houten palen</p> <p>Bron: Raeymaekers E. &amp; Steurbaut P. 2007, Graaf van Vlaanderenplein 5, De Capitoie, in: Archeologisch onderzoek in Vlaanderen 1999-2006. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Vlaanderen, reeks 2, nr. 1, pp. 38-39</p>
333535	<p>Controle van werken; NK: 15 meter</p> <p>Onbepaald: aardewerk</p>
333536	<p>Opgraving (1994); NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: uitkragende latrine - Stadsmuur en versterkingstoren</p> <p>Bron: Claes B. &amp; Stoops G. 2005, Bouwarcheologische studie van de 14de-eeuwse versterkingstoren, spiltrap en walmuur ten zuiden van het begijnhof Onze-Lieve-Vrouw ter Hooie in Gent (O.-VI.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 28, pp. 89-91</p>
333537	<p>Opgraving (1996); NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: stadspoort</p> <p>Bron: Laleman M.C. &amp; Raeymaekers E. 1996, Vondstmeldingen. Lange Violettenstraat, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent jg. 20 afl. 2 pp. 34-35</p>
333538	<p>Opgraving (1995); NK: 15 meter</p> <p>Late middeleeuwen: huis</p> <p>Bron: Stoops G. 1997, Vondstmeldingen. Lange Violettenstraat 277, in: Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent jg. 21, afl. 1, pp. 27-28</p>
333539	<p>Opgraving (1995); NK: 15 meter</p> <p>Onbepaald: afvalput/beerput</p>



	Bron: Laleman M-C & G. Stoops, Vondstmeldingen, 7. Lange Violettenstraat, Klein Begijnhof, in: Stadsarcheologie Gent, 1995, jg. 19, nr. 1, pp 52-54
333655	Opgraving (2006); NK: 15 meter  Volle middeleeuwen: 7 antropomorfe graven in de ingang/het voorportaal van de abdijkerk (waarvan 3 kindergraven), 40 graven net ten noorden van de abdijkerk. Het vroegste antropomorfe graf is te dateren tussen 750 en 900.  Middeleeuwen: kerk - Aan de hand van de bouwwijze, baksteenformaten, archiefonderzoek en relatieve datering betreft het hier een continu site waarbij deze Gotische fase een Ottoonse voorganger kent en overgaat in een barokke (huidige) abdijkerk.  Bron: Bru M.-A. & Vermeiren G. 2007, Archeologisch vooronderzoek voor de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk (ceremonieplein) en de Tweekerkenstraat, Gent (O.-VI.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 30, pp. 16-23
157795	Bouwarcheologie; NK: 15 meter  Late middeleeuwen: bijgebouw van de voormalige Sint-Pietersabdij

## II. Archeologische indicatoren

### Historisch-cartografische en iconografische data

151214	Indicator cartografie; NK: 15 meter  Late middeleeuwen: site met walgracht
333545	Indicator cartografie; NK: 150 meter  16 <sup>e</sup> eeuw: resten in baksteen

### Toevalsvondst

157680	Toevalsvondst; NK: 15 meter  16 <sup>e</sup> eeuw: huis  19 <sup>e</sup> eeuw: brouwerij
--------	--

### Onbepaald



151585	<p>Onbepaald; NK: 15 meter</p> <p>Onbepaald: nagenoeg vierkante gewelfde kelder</p> <p>Bron: Steurbaut P. &amp; Vermeiren G. 2007, Sint-Amandstraat 96, in: Archeologisch onderzoek in Gent 1999-2006. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2, nr. 1, pp. 116-120</p>
156123	<p>Onbepaald; NK: 250 meter</p> <p>Romeinse tijd: een munt van Antoninus Pius</p>
157765	<p>Onbepaald; NK: 15 meter</p> <p>16<sup>e</sup> eeuw: Resten van het voormalige pesthuis van Sint Macharius. De onderkeldering bleef intact in de aanwezige bebouwing.</p>



#### 1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Het ontstaan van de stad Gent is een complex historisch gegeven, waarover tot op heden geen unanimitieit is. Nieuwe archeologische vondsten – zoals bv. aan de Sint-Baafs-Kathedraal – werpen steeds een nieuw licht op de zaak, waardoor de gangbare theorieën constant moeten worden bijgestuurd of gedeeltelijk aangepast. Lang heeft men gedacht dat Gent in de 7<sup>e</sup> eeuw tot ontwikkeling was gekomen, toen door de Heilige Amandus de twee abdijen werden gesticht die Gent zo typeren: Sint-Baafs en Sint-Pieters. Via archeologisch onderzoek echter werd het bestaan van een belangrijke Gallo-Romeinse vicus aangetoond die minstens 3 eeuwen (ca. 50 – 350) ononderbroken bewoond werd. Deze vicus wordt op heden als volgt afgebakend: Het Roosbroek en het Beelbroek ten noorden, een moerassige bocht van de Schelde ten oosten, de Schelde ten zuiden en de Hiernisse ten zuidwesten. Van belang is dat deze vicus zich verder uitstrekte in westelijke richting, langs de huidige Dendermondse steenweg op een hogere zandrug die doorliep tot de samenvloeiing van de Leie en de Schelde. Het is op deze plaats waar enkele eeuwen later de Sint-Baafsabdij zou verrijzen. De naam van de vicus was ‘Ganda’, een Keltisch toponiem dat samenvloeiing betekent. Mogelijk werd binnen de vicus een castellum opgericht.

In de 7<sup>e</sup> eeuw stichtte Amandus op deze strategisch gunstige plaats aan de samenvloeiing van beide rivieren de Sint-Baafsabdij. Kort na 650 volgde dan de stichting van een tweede klooster, *Blandinium*, op de top van de Blandinusberg, precies ten westen van het projectgebied. Mogelijk was er in de 7<sup>e</sup> eeuw reeds een agrarische nederzetting gevestigd op de hoger gelegen Zandberg, aan de linkerzijde van de Schelde. In het tweede kwart van de 9<sup>e</sup> eeuw was deze nederzetting, die de naam Gandavum droeg, uitgegroeid tot een portus met handelskarakter. Bij het recent archeologisch onderzoek zijn aan de Sint-Baafskathedraal Romeinse sporen aan het licht gekomen, wat er op wijst dat de Romeinse bewoning zich vermoedelijk verder uitstrekte dan oorspronkelijk verwacht. Mogelijk is ook deze nederzetting aan de Hoog gegroeid vanuit een Romeinse of zelfs pre-Romeinse voorganger.

De Noormanneninvallen betekende een breuk in de verdere ontwikkeling van de bewoonde kernen. Allicht werden de twee kloosters én de portus volledig vernield door de invasies van 879-883. Wanneer de Noormannen verweerd waren, werd op het eind van de 9<sup>e</sup> eeuw of begin 10<sup>e</sup> eeuw een grafelijk castrum opgericht op de plaats waar zich op heden het Gravensteen bevindt. Deze versterking was gelegen in het zuidwestelijk deel van een langwerpige eiland van 5ha52a groot, omgeven door de Leie in het zuiden, de Lieve ten westen, de Leertouwersgracht ten noordwesten en de Schipsgracht ten noordoosten. Het eiland had een tweeledige structuur. Het eerste gedeelte bevatte een aantal castrale gebouwen, het tweede gedeelte bevatte een oude bevolkingsnederzetting, een typische burgus. Via geschreven bronnen uit de 10<sup>e</sup> eeuw weet men dat hier leerbewerkers gevestigd waren. Deze burgus, die nu als Oudburg gekarakteriseerd werd, kende een vrij snelle ontwikkeling. Het castrum zal – zeker na de beangstigende periode van de Noormanneninvallen – als baken van veiligheid aanzien geweest zijn. Deze portus begon zich verder uit te spreiden rond de huidige Groentenmarkt en langs beide oevers van de Leie aan de Gras- en Koornlei. Gelijktijdig kwam ook de oudere portus op de Zandberg opnieuw tot leven. In 941 werd ten behoeve van deze portusbewoners een bidplaats opgericht, de Sint-Janskerk, op de plaats van de latere Sint-Baafskathedraal.

Beide bevolkingskernen groeiden in de loop van de 10<sup>e</sup> eeuw naar elkaar toe langs een rechte verbindingsas, de Hoogpoort. Nog in de 10<sup>e</sup> eeuw werd de heropbouw van beide abdijen met de steun van de graven van Vlaanderen aangevat. Rond deze abdijen zullen zich nadien dorpen vormen, die oorspronkelijk geen deel uitmaakten van de stedelijke portus. Deze laatste breidden zich snel uit in verschillende richtingen. Dit wordt onder meer aangetoond door de nieuwe markten en kerken die in de 11<sup>e</sup> eeuw opgericht werden. De Vrijdagsmarkt en de Sint-



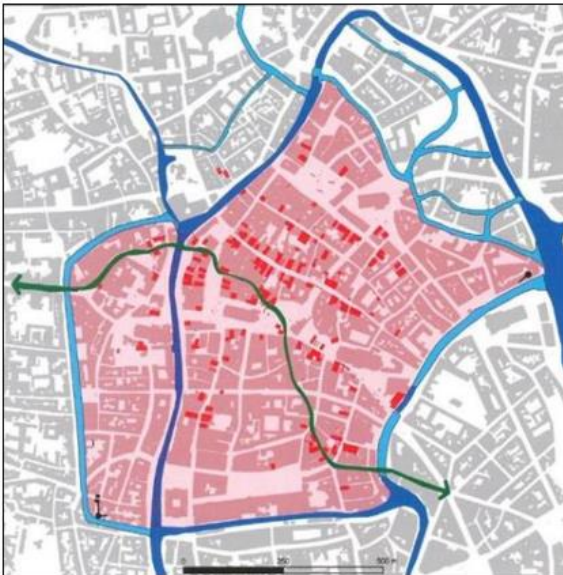


Jacobskerk ten noordoosten van het castrum, de Koornaard en de Sint-Niklaaskerk op de rechteroever van de Leie, de Sint-Michielskerk op de linkeroever van deze rivier.

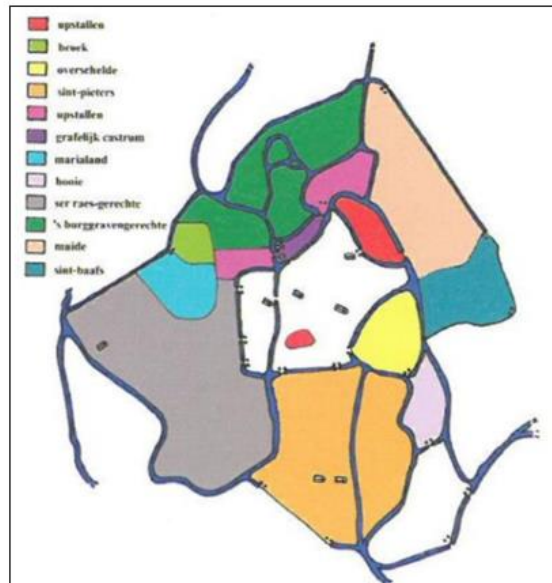
De Gentse portus bevatte enkele belangrijke verkeerswegen, waarvan het oude tracé nu nog bestaat. De oude landschappelijke benamingen zijn vaak nog bewaard, waaruit blijkt dat de oudste bewoners zich vooral op veeteelt en landbouw toelegden. Een van de eerste verkeerswegen begon aan de Koornmarkt en liep langs de Veldstraat, Nederkouter, Kortrijksepoortstraat en Kortrijksesteenweg, waar hij zich splitste in een Kortrijkse en een Oudenaardse weg. Een tweede belangrijke weg had zijn beginpunt aan de Botermarkt en liep langs de Mageleinstraat, Kalandenstraat en Kalandenberg naar de Koestraat, waar hij een buiging maakte naar de Brabantstraat en Brabantdam om vervolgens door te lopen naar de Lange Violettenstraat en de Brusselsepoortstraat. Op verscheidene plaatsen in Gent waren oorspronkelijk ook ruimte kouters (akkercomplexen) en aarden (schapenweiden, later aanlegplaatsen) gelegen. Door de sterke demografische groei verloren deze gronden meestal vrij vroeg hun oorspronkelijke functie. De benamingen van straten die in de loop van de 12<sup>e</sup> en 13<sup>e</sup> eeuw ontstonden, weerspiegelen het belang van de verschillende nieuwe nijverheden die toen tot bloei kwamen. Voorbeelden zijn de Voldersstraat, de Corduwaniersstraat en de Leertrouwersgracht.

De Gentse portusbewoners waren op rechterlijk gebied nog onderworpen aan de kasselrijrechtbank van de Oudburg en streefden meer en meer naar onafhankelijkheid. Mogelijk op het einde van de elfde of het begin van de twaalfde eeuw beschikten de Gentenaars over een eigen schepenbank bestaande uit dertien schepenen. De stad ontwikkelde zich snel door een toenemende economische activiteit. Rond 1100 werd de stad omgeven door een eerste watergordel, die haar scheidde van de Sint-Baafs en Sint-Pietersdorpen en het omliggende platteland. Deze gordel bestond deels uit natuurlijke waterlopen, deels uit gegraven grachten. Op deze manier werd het Gentse gebied in de vorm van een kuip van 80 ha groot, omgeven door de Reep (Schelde) ten oosten, door de Ottogracht ten noordoosten, de Leie ten noordwesten, de gegraven Houtlei ten westen en de gegraven Ketelgracht ten zuiden. De 'kuip' werd op bepaalde plaatsen versterkt door wallen, gemetselde muren, torens en sluizen. De economische bloei van Gent – vooral gebaseerd op de graanhandel en de lakennijverheid – ging gepaard met een toename van de bevolking. Het centrale deel van de stad was sterk bebouwd. Vanaf de 12<sup>e</sup> eeuw verrezen de eerste stenen patriciërswoningen en stapelhuizen. Ook de meeste kerken werden in de 12<sup>e</sup> eeuw in steen herbouwd. In de loop van de 13<sup>e</sup> eeuw groeide de agglomeratie buiten haar eerste omheining. In diezelfde eeuw wist met een aantal omliggende gronden, meestal door aankoop te bemachtigen. Zo werden achtereenvolgens de zogenaamd waterwijk (ten noorden van de Ottogracht), het Terra Montium (ten zuidwesten van de Sint-Michielswijk), Overschelde, de "upstallen" (tussen Nieuwe en Oude Leie) de Oudburg, het "Ser Raas Gerechte" (tussen Coupure en Leie), het 's Borchgraven Gerechte (Briel, Burgstraat) en de Muide en Marialand geannexeerd. Zo groeide Gent uit tot een enorme stad met een oppervlakte van 644 hectare, waarvan echter grote gebieden nog onbewoond bleven.





Tweede stadswalling Gent 1100  
(CAPITEYN, CHARLES & LALEMAN 2007, 16)



Overzicht van de gebiedsuitbreiding van de stad Gent in de 13<sup>de</sup> en het begin van de 14<sup>de</sup> eeuw, waardoor een nieuwe, derde stadswalling nodig was. (CAPITEYN, CHARLES & LALEMAN 2007, 22)<sup>1</sup>

Sinds de tweede helft van de 13<sup>e</sup> eeuw wilde Gent de nieuw gewonnen terreinen van het omliggende land afsluiten. In 1254 werd een overeenkomst gesloten door de abt van Sint-Pieters en de schepenen om de versterkingen op het grondgebied van het Sint-Pietersdorp op te richten. De vestingen zelf vormden in feite geen aaneengesloten omheining. Men rekende immers op de moerassige gronden rond de stad die via sluizen bij eventuele aanvallen onder water konden gezet worden. In deze periode komt het plangebied binnen de projectgrenzen te liggen.

Toen aan de hegemonie van het patricisch bewind een einde kwam, werden ook de ambachtslieden bij het bestuur van de stad betrokken. De nieuwe schepenen beschikten elk over een eigen schepenhuis. In de eerste helft van de 14<sup>e</sup> eeuw werd ook het Belfort, symbool van stedelijke macht opgericht. De groei werd echter deels ontredderd door tal van oorlogen en beroeringen op sociaal vlak. Door concurrentie van Brabant en Engeland verloor Gent zijn unieke handelspositie op het gebied van de lakennijverheid. Onder leiding van de Arteveldes voerde Gent strijd voor de onafhankelijkheid van de graaf van Vlaanderen, die door de Fransen gesteund werd. Dit verzet werd o.a. bij de slag van Westrozebeke in de kiem gesmoord.

Onder Bourgondisch bewind kwam het particularistische Gent herhaaldelijk in botsing met het centrale bestuur. Ondanks de tegenslagen en vernederingen bleef Gent een belangrijke rol spelen op gebied van handel, nijverheid en kunst. De graanhandel en de linnennijverheid bloeiden, terwijl ook tal van nieuwe gebouwen opgericht werden. In deze periode verrees ook het groots opgezette laatgotische Schepenhuis. Gent heeft het uiteindelijk moeten afleggen tegen de in Gent geboren Karel V, die door de Karolijnse Concessie in 1540 de economische, sociale en politieke structuur van de stad grondig wijzigde. De privileges van de ambachten werden opgeheven. In het oosten van de stad op de plaats waar de Sint-Baafsabdij lag werd het Spankaardkasteel opgericht. De bouw hiervan betekende het einde voor het grootste deel van de abdij en het dorp daarrond. De tweede helft van de 16<sup>e</sup> eeuw werd gekenmerkt door Godsdienstoorlogen. De stad kende een Calvinistisch bewind van 1577 tot 1584 met als belangrijkste figuren Hembyze en Ryhove. In deze periode (1572-1577) werd een nieuwe gebastioneerde omheining rond Gent aangelegd. Men volgde hierbij grotendeels de lijn van de tweede omheining maar in het oosten kwam men dichterbij de stad en nam men de bewaard

gebleven delen van het Spanjaardskasteel op in de versterking. Deze omheining had de karakteristieke driehoekige vorm, die het Gentse grondgebied zou blijven typeren. tot het einde van de achttiende eeuw. Het bevolkingscijfer was tegen het einde van de 16<sup>e</sup> eeuw sterk gedaald tot 30.000 inwoners, te verklaren door het grote aantal uitwijkingen om religieuze en economische redenen.

In de 17<sup>e</sup> eeuw kende Gent een langzame heropleving die duidelijk weerspiegeld wordt in het stijgende bevolkingscijfer dat in 1690 terug tot 52.000 opklimt. In deze periodes vestigden veel kloosters zich in de stad, kerken en openbare gebouwen werden hersteld. Daardoor ontwikkelde zich een intensieve bouwbedrijvigheid die aangewakkerd werd door het beleid van de aartshertogen Albrecht en Isabella. Het begin van de 18<sup>e</sup> eeuw betekende eerst een achteruitgang door de nasleep van de oorlogen tegen Lodewijk XIV, maar hierop volgde weldra een tijdperk van betrekkelijke groei onder het Oostenrijke Bewind (1714-1792). Onder het centraliserende beleid van Maria-Theresia werd de handel gestimuleerd en kwam een nieuwe handelaarsklasse tot ontwikkeling. Op het einde van de 18<sup>e</sup> eeuw werden door verschillende verordeningen van Jozef II een aantal kerkelijke instellingen afgeschaft en werd ook een aanvang gemaakt met de ontmanteling van de stadsomheining.

In 1789 brak de Franse Revolutie uit en vanaf 1794 kwamen de volledige Zuidelijke Nederlanden onder Frans gezag. Deze verandering van gezag betekende tevens een verandering van maatschappelijke inrichting. De eerste periode van de overheersing was brutaal en gericht tegen de adel en de clerus. Kerken en kloosters werden als nationaal goed verkocht of gesloopt, op de vrijgekomen gronden verrezen nieuwe, burgerlijke gebouwen. De katoennijverheid met Lieven Bauwens als boegbeeld, kende een snelle ontwikkeling. Door de economische ontwikkeling was er tevens een laterale uitbreiding van het bebouwd stadsareaal.

Het Hollandse bewind onder koning Willem I was vrij gunstig voor Gent. Door de stichting van de Rijksuniversiteit in 1816 werd Gent een element rijker. Het instituut drukt tot op heden zeer sterk haar stempel op de stad. Na een aantal moeilijkheden bij de stichting van België gaat de onstuitbare groei van Gent verder. Door de explosieve groei van de katoen- en vlasnijverheid (Gent wordt één van dé leidende textielcentra van Europa) kent de bevolking een snelle aanwas waardoor het inwonersaantal verdubbeld op 60 jaar tijd. Arbeiderswijken (beluiken) en fabrieken werden op de nog onbebouwde ruimten opgericht terwijl de stad zich verder ging uitbreiden tot de randgemeenten.



### 1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Het projectgebied is gelegen aan de Hofstraat, op amper 200 meter ten oosten van de Sint-Pietersbasiliek. Het plangebied is gelegen in het zogenaamde Sint-Pietersdorp. Dit dorp behoorde toe aan de Sint-Pietersabdij en lag ten zuiden van de middeleeuwse portus Ganda. Het Sint-Pietersdorp ontwikkelde zich op en rond de hoogtes van de Blandijnberg, gevat tussen een tak van de Leie in het westen en de Schelde in het oosten, ten zuiden van de 11<sup>e</sup>-eeuwse Ketelvest, die toen de zuidelijke omwalling van Gent vormde. Een belangrijke verkeersas van het dorp was het tracé van de huidige Overpoortstraat, Sint-Pietersnieuwstraat en Walpoortstraat.

Bij de Sint-Pietersabdij werd ook een parochiekerk opgericht, de Onze-Lieve-Vrouwekerk. In de 13<sup>e</sup> eeuw werd het grondgebied van de stad uitgebreid en in de periode 1253-1254 kwam het noordelijk deel van het Sint-Pietersdorp binnen de stadsomwalling te liggen. In deze periode werd ook het plangebied onderdeel van het Gentse stadsweefsel.

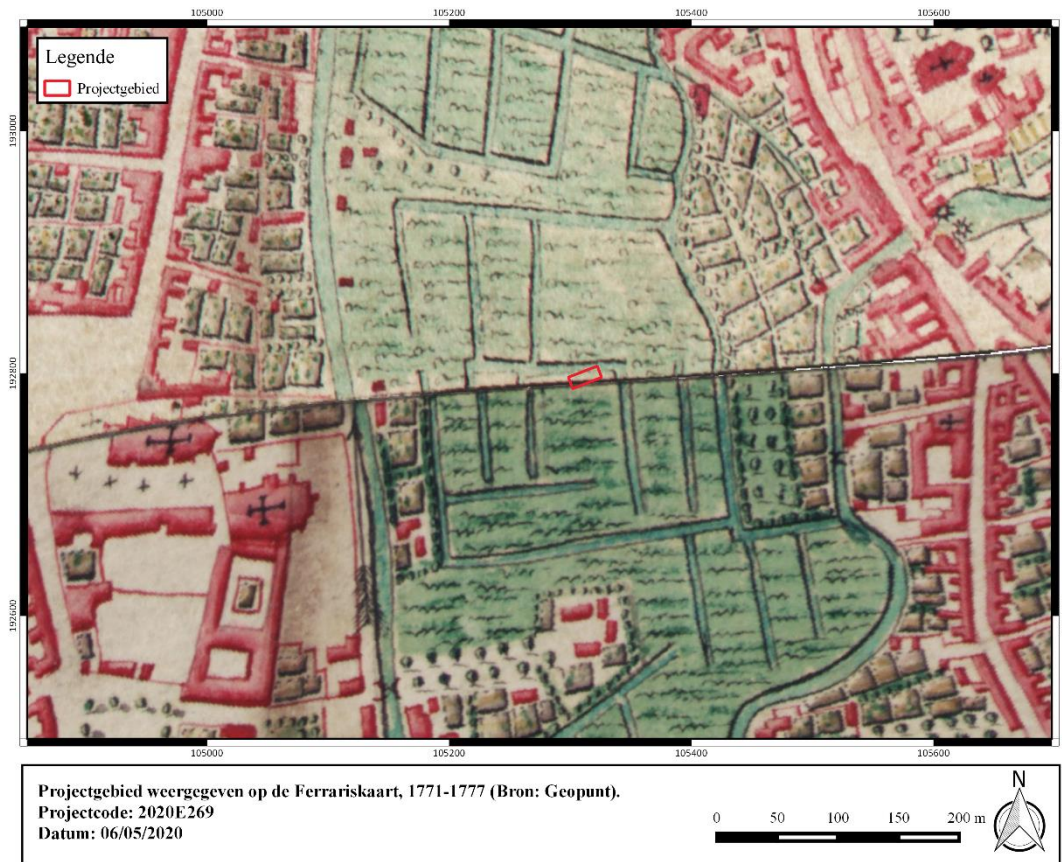
De Deventerkaart geeft geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen of de directe omgeving. Reeds in deze periode maakt het plangebied deel uit van de zogenaamde Muinkmeersen. Ten oosten van de Blandijnheuvel loopt de Schelde. Rond deze kronkelende Schelde bevond zich een vlak en moerassig weidegebied. Dit weidegebied was eigendom van de Sint-Pietersabdij. In de middeleeuwen ontstond de Muinkschelde of Opperschelde, een recht gekanaliseerd stuk van de Schelde naar de Ketelvest toe. De oorspronkelijke Schelde bleef iets oostelijker nog eeuwenlang door de meersen lopen. Het gebied bleef zeer lang een open meersgebied in de stad. De meersen bleven eigendom van de abdij tot op het eind van het Ancien Régime. Toen werden de abdijbezittingen in beslag genomen.

Ook op de Ferrariskaart zijn de Muinkmeersen duidelijk weergegeven. De smalle waterlopen binnen het meersgebied wijzen op een gebruik als bleekweide. De Muinkmeersen werden in drogere seizoenen gebruikt om linnen te laten bleken. Alles bleef gedurende eeuwen vrij onaangeroerd. Ook na de Franse Revolutie bleven de meersen in gebruik als bleekweiden voor de uit de grond schietende textielindustrie. In 1837 werd station Gent-Zuid opgericht in het vroegere weidegebied van de Muinkmeersen. Ook de overige stukken open land werden geleidelijk aan verkaveld en bebouwd en ook de Oude Schelde zou nu gedempt worden.

Op de Vandermaelenkaart (1846-1854) is het plangebied nog niet bebouwd. De Hofstraat is reeds waarneembaar als een weg die de oostzijde van dierentuin aftekent. De Gentse *diergaerde* of den *Biestenhof* werd ontworpen als een weelderige lusttuin. De dierentuin ging failliet in 1904. Ten oosten van het plangebied is duidelijk het station Gent-Zuid waar te nemen. Op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970) is de huidige toestand waar te nemen. De westzijde van het plangebied is bebouwd, het overig deel is in gebruik als tuinzone.

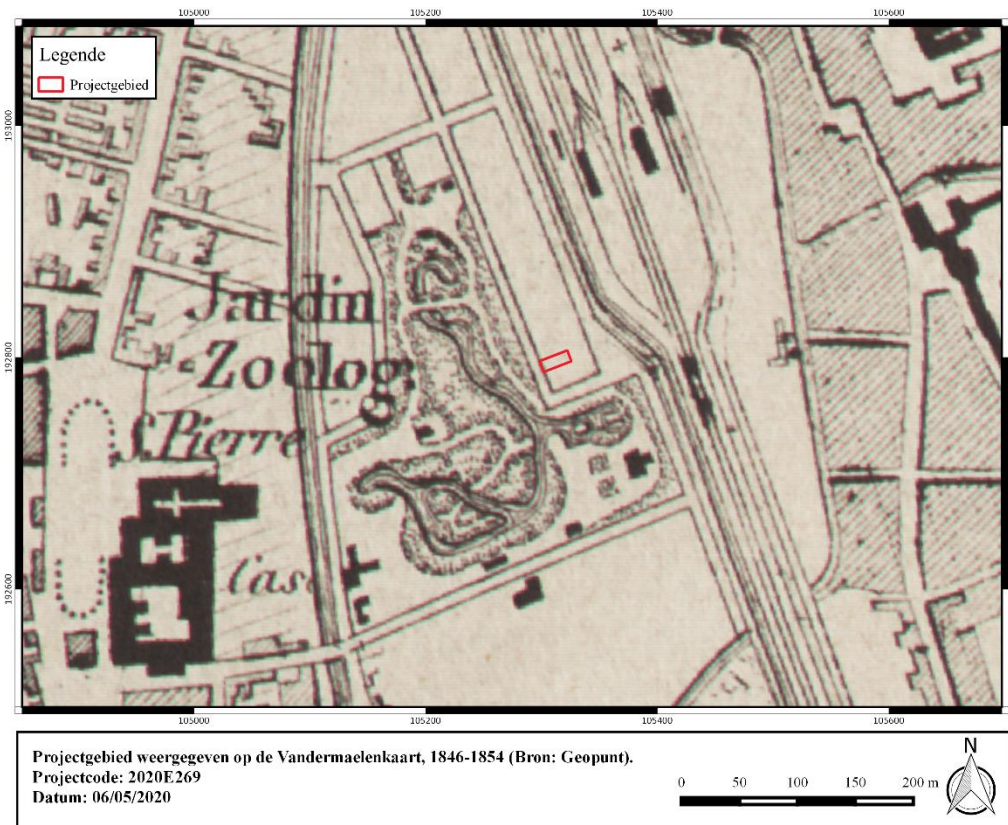


**Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: KBR).**

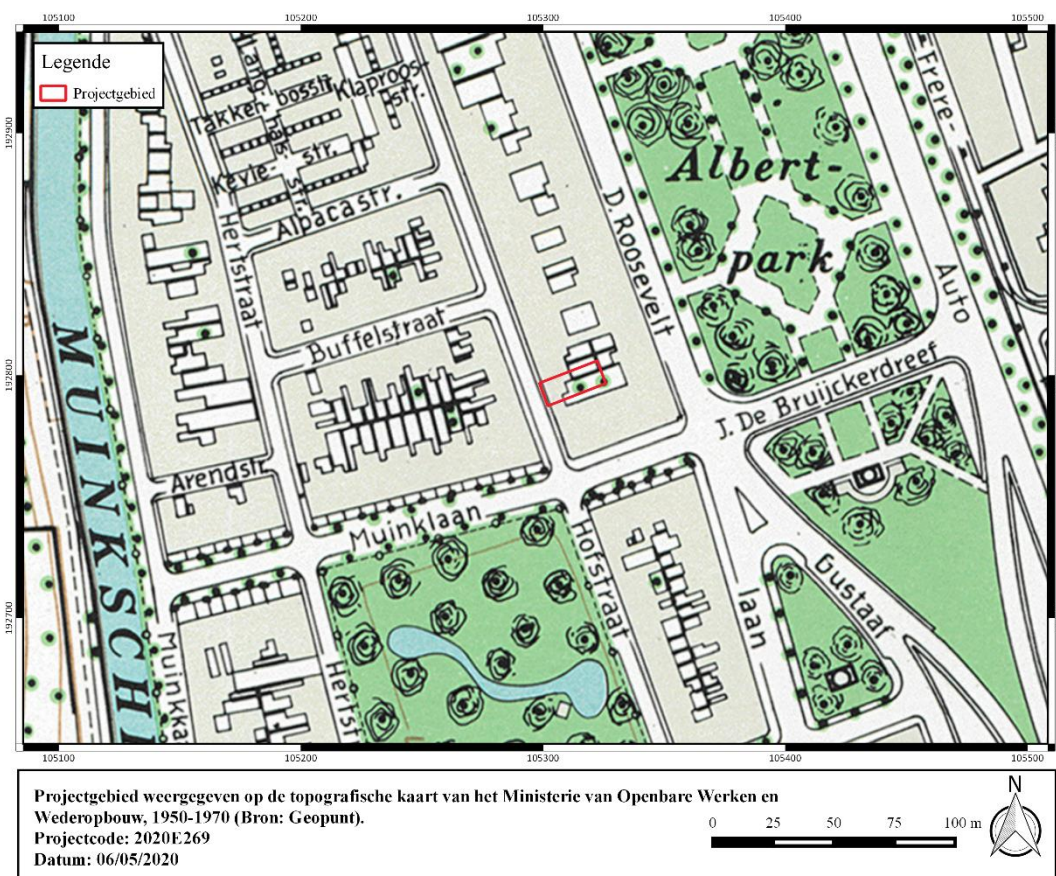


**Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).**





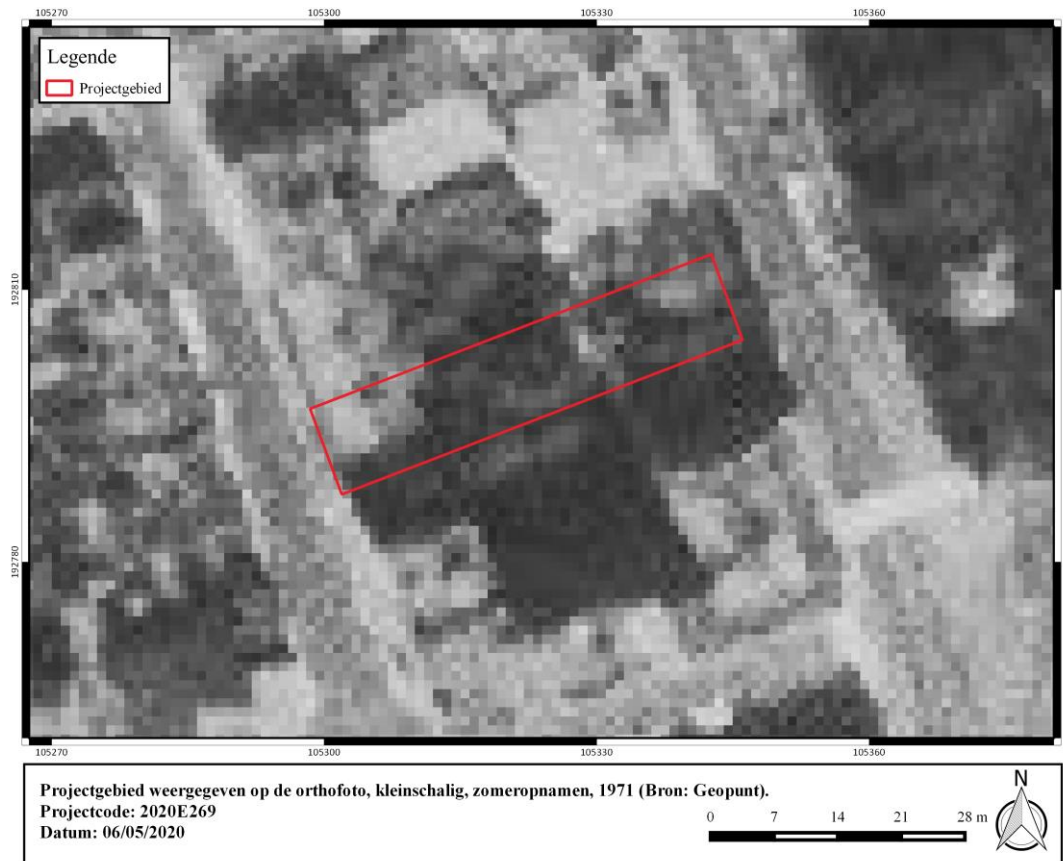
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).



Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).

#### 1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de projectgrenzen. Reeds op de oudste luchtopname is de huidige toestand waar te nemen.



**Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).**



**Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).**



**Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).**





Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).



Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).



## 1.5 Synthese

De opdrachtgever plant een nieuwbouwproject met ondergrondse parkeergelegenheid en buitenaanleg in de vorm van een terras en tuin tussen Hofstraat 333 en 335 te Gent. Het plangebied is gelegen in het zuidelijk deel van de stad, de historische stadskern van Gent (Korenmarkt) situeert zich ca. 1,3 km ten noordwesten. Voorafgaand aan de geplande werken dient eerst een bestaand garagegebouw afgebroken te worden. De geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 255 m<sup>2</sup>.

Het plangebied situeert zich precies ten oosten van de getuigenheuvel de Blandijnberg die een maximale hoogte bereikt van ca. 29 m TAW. Het onderzoeksterrein is gelegen ter hoogte van de vallei van de Schelde. Het lokaal hoogtemodel situeert het plangebied op een hoogte van ca. 7.3 m TAW. Het terrein kent een vlak verloop. Hoewel de landschappelijke ligging binnen de vallei van de Schelde vermoedelijk minder geschikt was voor het opslaan van kampementen gedurende de steentijd kan de vallei wel als locatie uitgekozen zijn om er specifieke activiteiten uit te oefenen zoals visvangst. De Quartair Geologische Kaart geeft een profielopbouw waarvan de top bestaat uit een fluviaatiele afzetting van het Holocene en mogelijk Tardiglaciaal. Deze rust op een eolische afzetting van het Weichseliaan tot vroeg-Holocene die rust op een fluviaatiele afzetting van het Weichseliaan. De bodemkaart geeft geen extra info omwille van de ligging van het plangebied binnen de bebouwde stadskern.

Het ontstaan van Gent is een complex historisch-gegeven waarover de meningen tot op heden uiteenlopen. Archeologisch en historisch onderzoek pogen de puzzelstukken samen te brengen. Het plangebied is gelegen precies ten oosten van de Blandijnberg binnen het voormalige Sint-Pietersdorp. In de loop van de eeuwen zou de stad zich steeds verder uitbreiden. Sinds de tweede helft van de 13<sup>e</sup> eeuw wilde Gent de nieuw gewonnen terrein van het omliggende gebied afsluiten en in 1254 werd een overeenkomst gesloten door de abt van Sint-Pieters en de schepenen om de versterkingen op het grondgebied van Sint-Pieterdorp op te richten. Op dit moment komt het plangebied binnen het Gentse stadsweefsel te liggen. Archeologische gegevens in de omgeving van het plangebied wijzen op intensieve bewoning gedurende de volle en late middeleeuwen, wat volledig strookt met de historisch gekende stadsontwikkeling van Gent. Op verscheidene plaatsen zijn tevens sporen aangetroffen uit de Romeinse periode. Vermoedelijk was er reeds in de Romeinse periode bewoning ter hoogte van de Blandijnberg. Noemenswaardig is tevens het aantreffen van een ruim aantal mesolithische artefacten ca. 400 meter ten westen van het plangebied. De Sint-Pietersabdij zelf gaat vermoedelijk terug tot de 7<sup>e</sup> eeuw.

Het plangebied is dus gelegen op amper 200 meter ten oosten van de Sint-Pietersbasiliek, in het zogenaamde voormalige Sint-Pietersdorp. Dit dorp lag ten zuiden van de middeleeuwse portus Ganda en ontwikkelde zich op en rondom de Blandijnberg. Reeds op de oudste cartografische weergave is te zien dat het plangebied zich situeert ter hoogte van de zogenaamde Muinkmeersen. Rondom de kronkelende Schelde bevond zich een vlak en moerassig weidegebied dat eigendom was van de Sint-Pietersabdij. In de middeleeuwen ontstond de Muinkschelde of Opperschelde, een recht gekanaliseerd stuk van de Schelde naar de Ketelvest. Het gebied bleef zeer lang een open meersgebied in de stad. De meersen bleven eigendom van de Sint-Pietersabdij tot het eind van het Ancien Régime. De smalle kanaaltjes weergegeven op de Ferrariskaart wijzen op de inrichting van het terrein als bleekweide. De Muinkmeersen werden in drogere seizoenen gebruikt om linnen te laten bleken. Alles bleef gedurende eeuwen vrij onaangeroerd. Ook na de Franse Revolutie bleven de meersen in gebruik als bleekweiden voor de uit de grond schietende textielindustrie. In 1837 werd station Gent-Zuid opgericht in het vroegere weidegebied van de Muinkmeersen. Ook de overige stukken open land werden geleidelijk aan verkaveld en bebouwd en ook de Oude Schelde zou nu gedempt worden.



Op de Vandermaelenkaart (1846-1854) is het plangebied nog niet bebouwd. De Hofstraat is reeds waarneembaar als een weg die de oostzijde van dierentuin aftekent. De Gentse *diergaerde* of den *Biestenhof* werd ontworpen als een weelderige lusttuin. De dierentuin ging failliet in 1904.. Op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970) is de huidige toestand waar te nemen. De westzijde van het plangebied is bebouwd, het overig deel is in gebruik als tuinzone. De huidige bebouwing aan de Hofstraat dateert uit de 2<sup>e</sup> helft 19<sup>e</sup> eeuw, begin 20<sup>e</sup> eeuw. De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de projectgrenzen. Reeds op de oudste luchtopname is de huidige toestand waar te nemen.

Concreet is er binnen het plangebied dus voornamelijk een verwachting naar het aantreffen van sporen die in verband kunnen gebracht worden met de bleekweide. Het terrein was allicht te moerassig voor bewoning in de Romeinse periode en vroege middeleeuwen. Bij een onderzoek uitgevoerd door BAAC Vlaanderen aan de Burgstraat-Perkamentstraat zijn enkele greppels aangesneden die door hun specifieke eigenschappen als bleekweidegrachten zijn gedefinieerd. Laken is een zeer fijn geweven wollen stof die glanzend en waterdicht gemaakt wordt door een proces van vollen, klaarden en scheren dat meerdere keren wordt herhaald. Het laken wordt opgespannen op zogenaamde lakenramen, verticale houten palen waaraan het laken opgespannen werd om het weer uit te rekken nadat het door het vollen gekrompen was. De verwachte archeologische sporen binnen het plangebied betreffen dus paalgaten die verband houden met ramen en kanaaltjes waarin het laken werd ondergedompeld.

Rekening houdende met de eerder beperkte oppervlakte, vermoede mate van verstoring en dit in combinatie met het verwachtingspatroon, wordt geen verder onderzoek geadviseerd.



## 2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

